

A művészetoktatás minden országban állami prioritás

Az elmúlt hónapokban körüljártuk, milyen problémákkal szembesülnek a magyarországi zenei felsőoktatási intézményekben dolgozó muzsikuskok; megismerhettük a feltételeket a vezetők szemszögéből éppúgy, mint az oktatók oldaláról. Adódott a sorozat utolsó részében a kérdés: mi történik mindeközben az ország vezető zenei egyetemén, a Zeneakadémián? A kérdésekre ezúttal Dr. Vigh Andrea, az intézmény rektora válaszolt.

I Azok a felsőoktatási intézmények, amelyekben zenei képzés is folyik, különböző struktúrákban működnek; míg Miskolcon és Győrben alapítványi fenntartású létesítmények látják el ezt a feladatot, Debrecenben, Szegeden vagy Pécsen az ezekben a városokban működő egyetemek egy-egy karát jelentik a zeneművészeti fakultások. Mit lehet tudni a Zeneakadémia jövőjéről, vannak-e ezzel kapcsolatos tervek?

– A Zeneakadémia egy egészen speciális, önálló, független, államilag fenntartott egyetem, amely már százötven éve működik kiválóan, és intenzív nemzetközi figyelem irányul rá. Liszt Ferenc maga alapította, ami teljesen unikálissá teszi az egész világon, hiszen a muzsikuskok nevét viselő intézmények mind csak felvették országaik zeneszerzőinek nevét, például sem a varsói Chopin Akadémia, sem a Csajkovszkij Konzervatórium nem büszkélkedhet így alapítójával. Mi több, a nagylelkű és nagyvonalú, magát mindig magyarnak valló világpolgár Liszt Ferenc, első tanárként díjmentesen tanította a diákokat. Ha bárhol a világban kimondjuk Liszt nevét, az egy igazi hívószó Magyarországgal összefüggésben – mindenki tudja, kiről beszélünk. Kevés nemzetközileg is ennyire ismert és sikeres magyarra emlékezhetünk; ezen túl a professzionális koncerteket is szervező Zeneakadémián még a nemzetközi egyetemi szférában sincs párja. Amiben hasonlítunk a többi intézményhez, az az, hogy Magyarországon egységes felsőoktatási rendszer van, amelynek szabályai ránk is vonatkoznak. Ám a rendszert nem a művészeti képzés komfortérzetére szabták. A Zeneakadémia tapasztalja, hogy a zeneművészeti képzőhelyek nem férnek bele abba az elgondolásba, amely optimális a tudományegyetemek vagy az ipartermelési szektor fejlődése számára. E rendkívüli intézmény esetében azt is látni kell, hogy a zene egy nonprofit terület. Nem lehet termeléstől, bevételtől, üzleti szempontoktól függővé tenni a működését, mert pont akkor tud virágozni, ha hosszú távú, kiszámítható, állami biztonságot kap a fennmaradásra. Lehet zenei karokat magánegyetemek részeként jól működtetni, erre vannak nemzetközi példák. De a csúcshintézmény, a koronaékszer minden fejlett országban állami fenntartású. Az emberiség történetében a művészet az ókortól kezdve

mindig is a javakból történő visszaforgatás árán tudott működni, és az adott nép, illetve hatalom dicsőségére vált. Tehát mindig is az állam pénzelte – mindegy, hogy fáraó, király vagy köztársaság.

I Nem zárkózna el az alapítványi fenntartásba kerüléstől?

– Meggyőződésem, hogy a Zeneakadémia állami fenntartásban tudja megőrizni a nemzetközi és a hazai szerepvállalását és küldetését. Az állami fenntartás szükséges, és kicsi is az egyetem ahhoz, hogy kimutatható haszonnal járjon a modellváltás – akár a gazdasági mutatókat, akár a közalkalmazotti létszámot vesszük figyelembe. Azon területek intézményei prosperálnak alapítványként, amelyek az üzleti élethez – iparhoz, kutatáshoz, találmányokhoz, mezőgazdasági felfedezésekhez kapcsolódnak, mert a megtermelt javakat vissza tudják forgatni, tehát a saját költségeik legalább egy részét megtermeli az adott ágazat. Ezt a zene nem tudja megtenni. Az ország vagyonához képest fel kell mérnünk, mennyi zenészt lehet képezni, számítva arra, hogy kiképzésük másféle előnyökkel jár és másféle gazdagságot jelent. Ha

ezt megvizsgáljuk, kiderül, hogy a közvetlen állami gondoskodással nem lehet mellényülni.

■ Ön szerint ezekkel a különbségekkel kellő mértékben tisztában vannak azok a vezetők, akik a művészeti egyetemek költségvetését meghatározzák? A terület említett speciális mivoltát és az ehhez kapcsolódó igényeket elfogadják?

– Szerintem az egységesítés és a központosítás – azaz: a mindenkire egyformán vonatkozó szabályozás – akkor lehet jó, ha kellő rugalmasságot adunk belül az intézményi sajátosságok kezelésére, vagyis nem szabályozzuk túl. Látom, hogy Magyarország döntéshozói sokat áldoznak a művészetre, a kultúrára, ami óriási erény és páratlan célkitűzés. A döntéshozók is nyilván látják, hogy a lelki táplálékon túl a magyar emberek kreatívabbak lesznek általa, tovább megmarad az egészségük, a kognitív képességeik, tehát sokkal kifinomultabb és rugalmasabb társadalom tud létrejönni nálunk is, ha a művészeti oktatás, a művészettel való nevelés jelentős szerepet kap. Fontos tisztában lenni azzal is, hogy akkor érdemes ennyit költeni a kultúrára, ha ki tudunk nevelni olyan nemzedékeket és társadalmi rétegeket, amelyek ezt igénylik. A Városmajor utcai iskolával való kapcsolatunk egyértelműen bizonyította, hogy a kompetencia-teszteken jobban teljesítenek a zenét tanuló iskolások, mint azok, akik nem tanulnak zenét. Az MTA/ELKH összetett vizsgálatokat végzett a gyerekekkel: az agyi képalkotás kutatásainak nemzetközi szintű projektjéből kiderül, hogy a zenével felnövő gyerekek agyhullámai különböznek a zenét nem tanuló kortársaikétól. Ezek elképesztő eredmények.

■ Jelen szervezeti formájukban van lehetőségük olyan módon többletforrásokhoz jutni, mint más egyetemeknek?

– Mi is tudunk pályázatokon indulni, de lehetőségeink messze elmaradnak a felsőoktatásra általában jellemző pályázati struktúráktól, európai viszonylatban is. Legutóbb az öt különálló művészeti egyetem együtt nyert egy uniós EFOP pályázatot, amelynek témája a művészeti nevelés a közoktatásban. A pályázat nagyon sikeres volt – jómagam főleg a zenei területet látom –, fantasztikus fejlesztések történtek, digitális tananyagok, módszertanok jöttek létre. Ezeket pont a pandémia alatt remekül tudtuk használni, sőt, díjmentesen az egész országban a pedagógusok rendelkezésére bocsátottuk. A pályázat eredményei iránt külföldről is óriási az érdeklődés a Kodály Intézeten keresztül, amely szintén részt vett a közös munkában.

■ Hogyan ítéli meg a Zeneakadémián a képzések támogatottságát? Vezető intézményként érezhetően más helyzetben vannak-e, mint az ország összes többi felsőfokú zeneoktatást nyújtó intézménye?

– A Zeneakadémia ebből a szempontból is egyedi helyzetű. Nálunk igen széles a paletta, hiszen a klasszi-

kus zene mellett itt lehet tanulni jazz-t, egyházzene, népzene, zenetudományt, zeneszerzést – oktatásunk a zene összes részterületét lefedi. Erre sincs sok példa a világ zenei felsőoktatásában. Jelenleg zajlik a bolognai rendszer kihívásainak átvizsgálása, egy sokoldalú javaslat kidolgozása a tanárképzés megújítására, segítve a tudományegyetemek zenei karait. Együtt kezdtük kialakítani azt a szabályozási tervet, amely megfelelő lenne az egyetemi szférában a zenei tanárképzéssel összefüggő gondok enyhítésére. Valóban, ahogy már előttem nyilatkoztak erről, a képzés alulfinanszírozott, amin fontos lenne változtatni. Ha a képzés veszteséges, az semmi esetre sem a képzőhelyek hibája, hanem a rendszeré. Azzal is egyet kell értenem, hogy megengedhetetlen, hogy egy egyetemi adjunktus ma kevesebbet keres, mint egy zeneiskolai tanár. A Zeneakadémia állami csúcshintézményként szívesen fogja össze a korszerűsítést célzó elképzeléseket és folyamatokat.

■ Egy régebbi interjúban utalt arra, hogy a zenekari játékok területén nagyon előnytelen, hogy az osztatlan képzés megszűnésével teljesen tervezhetetlen a zenekari gyakorlat. Akkor a fluktuációt említette ennek okaként, valamint a tanulmányok átcsoportosítását, a krediteket átvitelét. Sikerült-e ezen javítani? Esetleg tervben van újból az osztatlan képzés bevezetése? Vagy marad a bolognai rendszer annak előnyeivel és hibáival együtt?

– Marad a bolognai rendszer, ez biztosnak látszik, tudtommal nincs változtatási szándék. Való igaz, hogy a zenei területen a három éves BA képzés végén kiadott diploma nem igazán piacképes. Inkább mágneskártyaként működik, mert ezzel a világon bármely master képzésbe be lehet csatlakozni. A fiatalok nagyon szeretik, mert minőségi szabadságérzetet ad, lehetőséget arra, hogy a növendék két évet eltöltjön egy másik országban. Hozzánk is nagyon szívesen jönnek diákok a kétéves master képzésre, ennyi időt még könnyedén vállalnak egy akár számukra ismeretlen országban is. Öt év már túl hosszú. A hallgatók megszokták az osztatlan képzést, és megpróbálják kihasználni az előnyeiket. Mivel a rendszer elemei egymással kompatibilisek, ösztöndíjakkal járnak a világot. Egy biztos: a BA diploma sem itthon, sem külföldön nem elégséges. Ma már – ez nem volt mindig így, de most így van – a zenekarok is megkövetelik a master diploma meglétét, hiszen az utolsó két évben stabilizálódik a tudás egy olyan minőségi szinten, amit elvárnak az együttesek. A kreditrendszer rugalmassága hátrányokkal is jár: miután a hallgatókat folyamatosan foglalkoztatja az önállósodás, a munkába állás, a közreműködés lehetősége professzionális együttesekben, tologatják azokat a tárgyakat, amelyeket nem előre megszabott időben kell elvégezni. Ennek az a következménye, hogy aki rosszul kalkulál és nem végez idejében tantárgyaival – azaz minden előírt kredittel – a diplomázás idejére, az nem kaphat diplomát. Aki kockára teszi az államilag finanszírozott ösztöndíjas félét, az

kicsúszhat, ami azzal jár, hogy fizetős diák lesz. A képzés azonban olyan drága, hogy nem tudják kifizetni a családok. Diploma nélkül pedig ma már nem lehet elhelyezkedni, bár egy darabig lehet kisegítésből, ösztöndíjasként zenélni. Talán a szólistáknál kevésbé érvényesül mindez, ott nem kérdezik a színpadon, hányasa volt esztétikából, és van-e diplomája. Egyébként minden munkahelyhez köthető álláspályázaton beugró a diploma.

I A pandémia változtatott-e a növendékek magatartásán, ami a különböző intézményekben való kreditszerzést illeti? Most azért lényegesen nehezebb utazni, más-hol folytatni a tanulmányokat!

– Miközben az utazások száma valóban visszaesett, és a külföldi jelentkezések is csökkentek, a Zeneakadémián most is szinte ugyanannyi külföldi jelentkező volt, mint a megelőző években. Ez bennünket is meglepett. Szeptemberben a külföldi diákjaink 80%-a megérkezett, és a maradék 20% digitálisan be tudott kapcsolódni a munkába. Hogy ebben mi a top kategóriába tudtunk betörni, az többek között a már említett EFOP projektünknek is köszönhető, hiszen módszertani fejlesztésekkel meg tudtunk alkotni olyan képzéseket, olyan rendszereket, amelyek korábban nem álltak rendelkezésünkre. Megtapasztaltuk a pandémia idején – és tovább is fogjuk vinni –, hogy pont ezekre a rendszerekre mekkora szükség van; külföldről is hatalmas érdeklődés mutatkozik. Bevallom, hogy amikor belevágtunk, ugyan tudtuk, hogy a világ errefelé megy, de azt, hogy ennek ekkora gyakorlati jelentősége lesz hamarosan, álmomban sem gondoltam volna! Nagy öröm, hogy a magyar pedagógusoknak is el tudtuk juttatni az eredményeket; a rendszer folyamatosan bővül, tanítható, letölthető, az oktatásban jól használható anyagokkal.

I Többben is megfogalmazták a vidéki egyetemek vezetőségei részéről, hogy óriási szükség lenne a zenekari játékok célzott, magas szintű oktatására, akár zenekari zenész képző szakot, szakirányt is hasznos lenne indítani. Hat éve Ön úgy látta, a kamarazene oktatása lehet ennek az alapja, és úgy foglalt állást: a Zeneakadémián kellő felkészültségre tehet szert a zenekari képességek terén egy zenész szakirány indítása nélkül is. Változott-e bármiben a véleménye? Látja-e szükségét a célzott zenekari zenészképzésnek, vagy megfelelőnek tartja a mostani képzési formákat? Ha az ország vidéki intézményei mind pártolják ezt, akkor lát-e alkalmat, lehetőséget egy szakindítás megvalósítására?

– Nagyon sok kérdést vetett fel. A Zeneakadémia elmúlt hét éve óriási fejlődést mutat; 2013-ban nyitott újra a főépület, én ekkor lettem rektor. Akkorra épült fel a változásokhoz szükséges infrastruktúra. A legfontosabb feladataim közé tartozott, hogy a fejlesztést tartalommal töltssem meg. Az elmúlt hét évben pont a zenekari képzés megújítása volt fókuszban; mára az egész rendszert sikerült átalakítani, hol látványos, hol kevésbé

látványos lépésekkel. Ezt sokan elismerik. Az egyik legjobb visszajelzés e téren az, hogy a diákjainkból álló szimfonikus zenekarunk Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet kapott. A jelen előadó-művészeti képzésben az első évben a hangszeres hallgató alapképzést kap egy vonózenekari, maximum mozarti méretű együttesrel, azután a második-harmadik év már a szimfonikus zenekari alapozásé: a BA diploma eléréséhez olyan kiváló kollégákkal fektettük le a zenekari játék alapjait, mint Kovács Péter, Rolla János, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf. A zenekarainkat Ménesi Gergely koordinálja. A harmadik év végére a hallgatóink tudása már elegendő ahhoz, hogy egy professzionális szimfonikus zenekar keretei között dolgozhassanak tovább olyan kiváló és keresett mesterekkel, mint Pinchas Steinberg, Kobajasi Kenicsiró, Dennis Russel Davies, Takács-Nagy Gábor, Keller András, Eötvös Péter vagy amíg élt, Kocsis Zoltán. A tanáraink nemzetközi szinten elismert muzsikusok, hazánk legjobb zenekarainak szólistái és szólamvezetői, akik oktatják a hallgatóinkat, és átadják a zenekari kultúrát – említhetem például a kürtös Szőke Zoltánt, a harsonás Gyivicsán Györgyöt, a trombitás Boldoczki Gábort, a fuvolista Sebők Erikát és Oross Veronikát, valamint az oboista Dienes Gábort vagy Káli-Fonyódi Fruzsínát, a klarinétos Szatmári Zsoltot vagy a tubajátékot hangszeres innovációjával radikálisan korszerűsítő Szentpáli Rolandot is. Régebben jogos lehetett az észrevétel, hogy a képzés szólistacentrikus, de ez mára átalakult. Szívesen működünk együtt vezető szimfonikus zenekarokkal, például a Nemzeti Filharmonikusokkal zenekari akadémiát szervezünk. Abban is változott a helyzet, hogy a Zeneakadémia diákzenekara teljes jogú tagként vesz részt a professzionális koncertéletben. Az egész szezonra szóló bérleti sorozatok előadásai rendre teltházások. A siker egyik magyarázata lehet, hogy átjön a tehetséges fiatalok odaadó lelkesedése a nemzetközi összehasonlításban is kimagasló művészek iránt, akik velük dolgoznak. Világsztárokkal ékesített hangversenyéletünket diákjaink ingyenesen követhetik, a koncerteket látogathatják, ami része sokoldalú képzésüknek – ez is egyedülálló Magyarországon, sőt, a világon is, az intézményünk egyik vonzereje, ami összehasonlíthatatlan más egyetemekkel. Látható tehát, hogy a Zeneakadémia a jelenlegi tantárgystruktúrával is képes jó zenekari művészeket nevelni. A master képzésüknek ez alapvetése és küldetése. Tudjuk, hogy kevesen lesznek szólisták, de a többség kiváló zenekari muzsikussá vagy kamarazenésszé válik.

I Milyen órákat tartalmaz a kreditháló, amik kifejezetten a zenekari képzést érintik?

– Mindenekelőtt van zenekari szólamismeret óra, amelyen a növendékek megtanulják a legfontosabb zenekari állásokat. Aztán van csoportos szólamismeret óra, amelyen a vonósok egy-egy szólama dolgozik együtt, a fúvósok számára pedig fúvóegyüttes és fúvós-

zenekari gyakorlatunk van, amelyet Antal Mátyás vezet. Így nálunk a diákok egyénileg is és csoportban is gyakorolnak. Persze mindig lényeges kérdés, hogy egy egyetem hogyan tudja realizálni mindezt az adott, egyébként elég magas óraszám mellett. Rengeteg energiát fordítunk arra, hogy a zenekari képzésben a fent vázolt órák szinergiát alkossanak, azaz erősítsék egymást. Két főtárgyóra, minimum két kamaraóra, a szólamismeretek mellett hetente hat óra zenekari gyakorlat van, amikor a diákok már a zenekarban ülnek – mindez óriási terhelés oktatóknak és diáknak egyaránt. Ám egyetemünkön ez prioritás, a hallgatók 24 órában ezzel foglalkoznak, így valósul meg a zenekariművész-képzés, ami az iskola fő profilja! Fenntartom, hogy ebből a rendszerből időről időre ki tudnak emelkedni azok a rendkívüli tehetségek, akik szólistaként 150 éve viszik a Zeneakadémia hírét a világban.

I Van olyan terület, ami kiemelkedő szerepet kapott mostanában?

– A historikus zene oktatása iránt nagy nyitottság mutatkozik a tanáraink részéről. Szándékosan nem régizénét mondom, mert a historikus zenébe beletartozik Wagner, Mozart és Bach, vagy a reneszánsz is – ezeket a korokat és előadási módokat mind ismernie kell egy mai muzikusnak. Ha ezt sikerül a képzésünkbe ügyesen beépíteni, azal megint úttörők lehetünk. Az egyetemen az elmúlt években megerősítettük a projektszemléletet: létrehoztunk projektszemléletű zenekari sorozatokat, hiszen a rögzített főtárgyórák mellett a kreditrendszer rugalmassága lehetővé teszi projektek megvalósítását. Mindenki

az évfolyamának megfelelő projektekből vehet részt, amelyekhez hozzárendeltük a támogató zenei tárgyakat. E kezdeményezésünket sikerek és eredmények övezték, elmélyült tudást vittek haza hallgatók, miközben élvezettel vettek részt a tematikus programokban. A kialakított jó gyakorlatot szeretnénk átültetni a historikus játékmódba is, megerősítve a historikus zenekari projekteket is, ami a Zeneakadémia hozzáadott értéke lehet. Liszt folyamatosan újító szellemi örökségét is gondoljuk így, alkalmazkodva a jelen igényeihez.

A szimfonikus zenekarnál egyébként még a próbajátékot is modellezzük; nem mindegy, valaki hogyan megy be a bizottság elé, hogyan köszön, hogy veszi fel a hangszerét, vág-e arcokat, ha valami nem sikerül. A diákoknak alkalmuk van eljátszani a nehezebb zenekari állásokat, megtanulják, mire figyeljenek az adott rész előadásakor, és megtanulják, hogy az egész művet tudniuk és érezniük kell akkor is, ha csak egy szeletét játsszák el éppen. A stílusismeretet is mögé tudjuk tenni. Mindez együtt jól használható, gyakorlati tudást ad, amelynek hátterében ott az elméleti megalapozottság is. Nem véletlen, hogy a világban nagyon keresettek a magyar muzikusok. A nálunk szerzett mesterdiplomával elhelyezkedve hazai és külföldi muzikusaink újra és újra rádöbbennek, hogy szerteágazó és használható képzést kaptak a budapesti Zeneakadémián, amelynek így erős, egyre növekvő nemzetközi hitele és kapcsolatrendszere van. Tekintélyes diplomáciai csatornákon is érkeznek jelzések, hogy számítanak ránk, mint erős, állami fenntartású intézményre, Magyarország egyik ékkövére.

Mechler Anna

„A koncepcióm rendkívül egyszerű: minőséget nevelni”

Dinyés Dániel a szegedi operajátszásról és a pandémiás mindennapokról

Azt mondja, nem aratni érkezett, hanem vetni, az apránkénti művészi fejlődésben hisz, ezen dolgozik az évad kezdete óta, mióta már tíz szezonra elegendő tervet gyártott a folyton változó körülmények miatt. Szeptembertől tölti be a Szegedi Nemzeti Színház zeneigazgatói posztját Dinyés Dániel, akivel az első hónapokban végzett munkájáról, a bemutatásra váró, két előkészített, egyfelvonásos operáról, a siker mai, egyre furcsább értelmezéséről, Oberfrank Gézáról, a művészet napjainkban betöltött szerepéről, és zenei sokarcúságának a hátrányairól is beszélgettünk.

I Zenei vezetőként dolgozott már a Bárka Színházban, a kaposvári Csiky Gergely Színházban, s a Nemzeti Színház több produkciójának ugyancsak a zenei vezetője volt. Miként illeszkedik ebbe a sorba a Szegedi Nemzeti

Színház zeneigazgatói posztja? Mennyiben más, mint a korábban ellátott pozíciók?

– A Bárkán egy prózai színház zenei vezetője voltam, ott csak a nyári fesztivál események kapcsán lehetett a